

John Carter Brown
Library
Brown University

The John Carter Brown Library
Brown University
Purchased from the
Louisa D. Sharpe Metcalf Fund

DISPUTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
CORTICIS
PERUVIANI VIRIBUS, AGENDI MODO, USU, ATQUE ABUSU.

QUAM

DIVINA FAVENTE GRATIA

Decreto, Authoritate & Conſenſu Perilluſtrium, Magnificorum, Spectabilium, Prænobilium, Excellentiſſimorum atque Clariſſimorum Virorum &c. Reverendiſſimi, Perilluſtris, ac Magnifici Domini Univerſitatis Rectoris, Perilluſtris, Magnifici, Spectabilis, Clariſſimi & Excellentiſſimi Inclytæ Facultatis Medicæ Domini Decani, D. D. Seniorum, nec non Sacræ Cæſ. Reg. Cath. Majeſt. D. D. Conſiliariorum & Archiatrorum, Profeſſorum &c. adeóque totius Ampliſſimi D.D. Medicorum Collegii,

IN

ANTIQUISSIMA ET CELEBERRIMA

UNIVERSITATE VIENNENSI

Pro conſequenda in eadem Facultate ſuprema licentiæ & Doctoratûs Laurea publicæ D.D. Doctorum diſquiſitioni ſubjicit,

JOANNES ABRAHAMUS WUDICH,

Carinthus Clagenfurtenſis AA. LL. & Phil. Magiſter, Saluberrimæ Medicinæ Baccalaureus formatus, nec non pro ſuprema ejusdem laurea Canditatus,

Anno M. DCC. XXVI. Menſe Auguſto Die

VIENNÆ AUSTRIÆ, Typis Wolffgangi Schwendimann, Univ. Typogr.

PROOEMIUM.

QUanquàm tot, quin plures perſpicaciſſimos, ſagaciſſimósque rerum medicamentalium, earúmque naturarum numeremus ſcrutatores, quorum ope abditiſſima etiam ipſius maris & terræ viſceribus involuta nobis ante oculos ponuntur, & ſumma naturæ arcana vix non adeò innoteſcunt, ut illa tota quaſi exhauſta videatur, nihilominùs tamen non in profundo maris tantùm, & terræ viſceribus, verùm in ſuperficie etiam ejusdem extitiſſe, & exiſtere adhuc, quorum natura nobis ignota & verè peregrina ſit, inficiari haud valemus; Cùm cortex arboris incolis Ganaperides, à Regno Peruvianus dictus cum

ſexcentis aliis id abundè evincat. Quis enim illorum unquàm pharmaci hujus præſtantiſſimi, ac planè divini ab incolis caſu & fortuito propè Loxam inventi, nobíſque hoc modo circa Annum Salutis 1649. primùm communicati, paſſim jam divulgatam ſomniavit virtutem febrifugam? & quis in hodiernum uſque diem de ejusdem qualitatibus, & modo operandi quidquam protulit, quod animum veritatis avidum expleret? allaborârunt quidem non absque exiguo temporis pretioſiſſimi diſpendio permulti ſagaciſſimi, feliciſſimíque practici, ſed, ut verbis Lucani de Nili origine canentis utar: *Vincit adhuc natura latendi.* Siquidem vix non ſinguli, quiqui virtutem hujus febrifugam rimabantur, ob frequentiores, vehementiorésque recidivas, vel alios etiam graviores morbos uſum ejusdem non nunquam ſequentes, ac intermiſſas interdum vel rectiùs haud animadverſas morbô ablatô exſpectatas ſenſibiles veſtigia corticis diverſimodè prementes evacuationes, alias & alias, imò non rarò adeò contrarias aſtruxerunt qualitates, operandíque modos, ut remedium hoc de ſe inſons ac doli neſcium antipyreticorum omnium, quot quot excogitavit antiquitas, & chymicorum ſolertia conflavit, facilè princeps munere ſpeciali (utpote quod teſte

Cla-

Clariſſimo Ramazzino ſe ſolo debitè adhibitum intervallatas feliciſſimè fugat, extermínátque febres (à divina beneficentia nobis condonatum, ut ſacram anchoram quidam amplectantur; non nulli econtra ob minùs felicem uſum perverſæ theoriæ ſuperſtructum ſubſequentem eventum tanquam doloſum ac deleterii quid ſapiens contemnent, rejiciàntque, ùt idem Clariſſimus Author in ſuis conſtitutionibus Epidemicis his verbis notavit : *Variè profectò audit, ac variam experitur ſortem, vel in iisdem locis ac regionibus famoſum iſtud febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probroſis, modò magnificis titulis vocitetur.* Et hinc etiam eſt, quòd medici ipſi genuini illius usûs haud ſatis gnari & ægrotantes præjudiciis falſis in eum præoccupati & perterriti etiamnùm ſæpe numerò ab eodem abſtineant, atque ſic antiquis methodis longis, magíſque incertis inſiſtentes, divini verè muneris famæ, & ſuarum fortunarum, ægrotorum verò vitæ dulciſſimæ frequentiſſimam faciant jacturam. Huic ergò triplici nempe â denegatâ corticis ſubſtantiæ, qualitatum, ac operandi modi genuinâ cognitione productæ infirmitati, ut conſulant Perilluſtres, Magnifici, Spectabiles, Clariſſimi & Excellentiſſimi Domini,

Domini ſanitatis Conſiliarii, Inclyta ſcilicet Facultas Medica, pro Suprema Doctoratûs Laurea conſequenda corticis memorati genuinam ſubſtantiam, qualitates, & agendi modum, unà cum legitimo ejusdem uſu ac abuſu mihi inquirendum gratioſiſſimè contulit. Quare ad Ter Optimi Maximi Gloriam ſit.

CA-

CAPUT I.

De Origine, Inventione, Propagatione atque Selectu Corticis Peruviani.

§. I.

CUm in præſentiarum de Corticis Peruviani origine &c. agere inſtituti ſit noſtri, quidditatem Corticis in genere præmittere, minimè abs re eſſe duximus: eſt autem Cortex in ſenſu laxiori & minùs rigoroſo omne illud, quod velut cutis carnem, ita hic ſubſtantiam contentam obducit, involvítque, ſeu cum Sapientiſſimo Philoſopho Antonio Le Grand: *eſt pars exterior cujuscúnque ſubſtantiæ eam fovendam, promovendam, & ab injuriis externis vindicandam inveſtiens*: in ſenſu verò rigoroſo & proprio eſt, quod ſubſtantiam ligneam prædictô modô ambit, ùt cortex fraxini, quajaci, tiliæ &c. hujus etiam farinæ eſſe vulgò dictum corticem Peruvianum contra D. Spon (qui corticem prædictum vel alio nomine chinam chinam (ùt inferiùs patebit) nuncupatum non corticem, ſed radicem eſſe, fors per ipſum ly *China*, quod in hodiernum usque diem pro diverſimoda ejusdem acceptione ſimpliciter ſcilicet, ac dupliciter & radicem & corticem deſignat, in errorem ductus aſſe-

aſſeruit) ſuſpicamur cum Clariſſimo Torto, Mortono, Dale, & M. A. Bollo mercatore Genuenſi, qui in Epiſtola ſua Italicè ſcripta arbores febrifugas Peruvianas vel Ganaperides dictas plerúmque omni cortice ſine noxa ſpoliatas cerni notavit.

§. II.

Cujus autem ſubſtantiæ ligneæ ſeu arboris pars exterior ſit, authores ùt Clariſſ. Dale innuit, hanc circa rem ob loci diſtantiam ulteriùs multum videntur variare, aliis hoc, aliis aliud affirmantibus, nobis præmemoratus M. A. Bollus cum plurimis aliis placet, dum eum arboris incolis Ganaperides vel Guananepides, Chinanepides & Guananegides dictæ ac propè Loxam vel Lojam in Regni Peruviani provincia Quitenſi ſitæ ſpolium eſſe exiſtimant, quam in eadem prædicta Epiſtola ſequenti modo depingit: *eſt arbor non procera in ramulos interim inſigniter divaricata, folia prunorum rubrorum ſimilia, nec minùs patula, neque magis acuminata, ſaporem tamen aromaticum ſpirantia habet, floribus etiam albis & cæruleis inſtar malorum punicorum eximiè ornatur, probabilius tamen nullum fructum parit* (non obſtante, quòd D. Jacobus Newton botanicæ aliàs gnarus pepitas peruvianas I. B. fructus hujus arboris eſſe velit teſtante Clariſſ. Dale) *ac ſi in pompam unicè cum tantâ luxuriantium florum copiâ nata fuiſſet, ſemine denique, quod Hyſpanicè pipita de Quina audit, faciémque ſeminis cucurbitæ refert, uti & reſinâ è ligno vel potiùs cortice, ùt in plerisque aliis arboribus exſudante gaudet.*

§. III.

Cortex hic Peruvianus à Peru Regno & quinquina à provincia Quitenſi, juxtà alios etiam gentiana indica ab ejus intenſa amaritie & loco natali, vel cortex febrifugus & antiquartium Peruvianum à virtute & effectu in quartana præſtitis dictus, & caſu vel ex curioſitate (dum fortè unus altérve guſtavit, ſaporémque ejusdem ſubauſtero amarum deprehendit,

dit, notitiâ priùs habitâ, amaricantia eſſe febrifuga, vel neceſſitate ante plurimos annos teſte eodem Bollo primùm inventus (dum fortè quidam rectè Paroxyſmo febrili vexatus (Cùm febris tertiana ibidem aliunde epidemicè plerúmque graſſabatur) ínque horrore & rigore conſtitutus ex hoc aromatico, & ſubauſtero-amaro cortice aliis deficientibus aliquantulum levamen (eò quòd aromatica calefaciant) haurire cogitavit, quo factô non tantum levamen, verùm omnimodam curationem aſſumptâ ſatis copioſâ quantitate ejusdem expertus pro febrifugo venditavit incolis (circa annum ſalutis 1649. tandem per comitem Chinchon (unde & pulvis comitiſſæ & chinæ chinæ nomen traxiſſe putamus) proregem, ejúsque uxorem in Quitenſi metropoli limâ, febri tertianâ epidemicâ priùs vehementer correptam & uſu corticis ſuadente Hyſpanô Loxæ tunc temporis præfectô, dictô citiùs liberatam patriam petentes Hyſpanis & conatibus præprimis Cardinalis deLugo S. J. cum cæteris Collegii(à quo etiam olim pulvis Cardinalis de Lugo, Jeſuiticus & ☧is patrum audiebat) Italis præcipuè Romanis, indéque reliquis Europeis conſentientibus experimentis innoteſcere & proſeminari cœpit.

§. IV.

Omnem autem in Europam jam undíque diſeminatum corticem eundem eſſe non debere (ſive dein ille ſecundæ arboris ſpeciei, ùt quidam volunt, ſeu quod congruentiùs, alterius cujuscúnque arboris ſpolium ſit) ex Authoritate præſtantiſſimorum virorum deducitur, ac primò quidem ex verbis cujusdam pharmacopolæ Collegii Romani (ubi aromatarios pharmacopolas ac medicos ſeriò monet, ut benè hac ſuper re animadvertant, ne cortex, quem emunt, ſit fucatus, ſed germanus) conſtat, quæ hîc annectere non inutile erit: *fictitius ejusmodi cortex ▽à aloës lotus, qua amaritiem conciliat,*

 jam

jam non tantùm Romam vehitur, ſed & ad alia loca proſeminatur. Et alibi in Epiſtola ad Clariſſ. Badum 9. Aprilis 1659. data hiſce verbis: *repeto veſtræ Dominationi quotidiè magis obſervari falſitatem corticis invectam mercimonii causâ, adeóque duobus nocumento fuit in regione Bedemontana, qui poſt octiduum ab ejus ſumptione obierunt, & poſteà innotuit, damnoſum iſtum corticem non eſſe genuinum, ſed adulteratum, cujus XX. capſulæ Neapolim pervenerunt, & multæ ciſtellæ Romam.*

§. V.

Ipſe etiam Cardinalis de Lugo, cujus induſtriâ vis corticis Romæ primùm innotuit, (ut ſuperiùs memoravimus) in Epiſtola ad eundem Badum ſcribens ait: *id autem mali eſt, quòd ob ejus uſum frequentiorem jam Romæ incipiat deficere, & is, qui venum exponi poterit, neſcio, quamdiu immunis futurus ſit â magnonum periculis, ùt in aliis pretioſis & exoticis medicamentis accidit*: item Vincentius Protoſpatarius Doctiſſimus atque Clariſſimus medicus Neapolitanus in Epiſtola ad memoratum Badum diſertè ait: *duplicem obſervavi corticem, alterum illegitimum, cujatem verò, neſcio, ad mercimonii augmentum â peſſimorum quorundam ſorditie invectum, nigreſcentem, non amarum, non friabilem, ſed auſterum & viſcidum quid ex attritu dentium exhibentem, ſapore non aromaticum, ſed injucundum potiùs, ac inſuavem, à cujus uſu D. Alphonſus Gaglia tertianâ affectus poſt 40. dies ſummum obiit diem, & D. Mattheo Sacconi ſimplex Quartana duplicata fuit.* Imò res ipſa præſtantiſſimorum virorum Authoritatem confirmare videtur, cùm doſin ſolennem ʒii juxta primam ſchedulam Romanam adultis olim præſcriptam ad tot ʒ augere videamus practicos, quod profectò vix fieret, ſi idem cortex eſſet; accedit, quòd diverſi coloris, ſaporis, & conſiſtentiæ cortex deprehendatur, quæ qualitates arguant indubitatam corporum diverſitatem neceſſe eſt, eò quòd

m

mediantibus his ſenſibus noſtris externis in genuinam cognitionem ſubſtantiæ ùt plurimùm venire ſtudeamus.

§. VI.

Quantùm verò pro- vel obſit medicamenti diverſitas, cuíque artem vel minimè callenti haud obſcurè patebit, nam ubi v. g. Antidotus ipſa, quâ utimur, putrida effœta, malè electa aut ſpuria, vel genuina quidem, præ ætate tamen vel alio accidente corrupta adeò, ut nonnunquám vix decima pars genuina aut ſaltem vegeta reperiatur, fuerit, mirum non eſt, ſi effectus ſequatur contrarius, cùm defectus hic vix ac ne vix quidem arte ullâ præparandi aut ullâ methodô adminiſtrandi reſarciatur, atque hinc non exigua etiam ratio pendet, cur ab uno velut ſacra anchora amplectatur, ab altero econtra ut deleterii quid fugiatur; quare non tantùm non abs re, ſed vel maximè neceſſarium eſſe putamus, corticis Peruviani genuini Criteria adjicere, ut vitæ & palato ægrotantium, nec non famæ miniſtrorum naturæ & pharmaci innocentiſſimi conſulatur, nam dum ſpurium effœtum, & neſcio quid indiſcriminatim, locò genuini corticis propinatur, præterquàm quòd nauſeabundi aliquando ægratantium ventriculi, majore quantitate ingrati pharmaci infarciantur, & ipſa vita non rarò in diſcrimen adducatur, ùt ſuperiùs adductæ hyſtoriæ cum plurimis aliis teſtantur, ſæpè numerò etiam tempus adeò immenſæ medicamenti quantitati deglutiendæ par non admitatur, ùt inferiùs patebit: adde, quod medici ipſi ratione doſis incerti manere cogantur, & non nunquam præter exſpectationem ſpe aliàs vix non certâ adeò fruſtrentur, ut ars, miniſter, & pharmacum non poſſint non famam, exiſtimationémque amittere

§. VII.

Genuinus itaque cortex teſte Mortono colorem cinamomi viſui referat, oportet, nigricans enim ab aloe aut alio

aliquo procul dubio mutuatus eſt, ſaporis ſatis grati, ac ſubauſtero amari ſit; injucundè verò amarus, aut intensè acerbus pro ſuppoſititio habeatur. Ulteriùs genuinus odorem ſpiret peculiari modô mucidum, attamen ſuavem, gratum, ac aromaticum, denique dentibus attritus vel, quocúnque alio modô fractus friabilis ſit, non viſcidus & glutinoſus, quem utpotè liquore aliquo tenaci ſaturatum rejiciendum ducimus. Ex his tamen omnibus olfactui in corticis genuini ſinceritate deprehendendâ maximè credendum putat idem Mortonus, ita, ut, cui gratus hic ac peculiari modò mucidus odor deſit, qualemcúnque ſaporem vel colorem referat, ſemper ſuſpicionem incurrat. Et hæc eſt in compendio Corticis Peruviani genuini deſcriptio, quæ, quàm vera ſit, ulteriùs: licèt non nemo Authorum controvertat) experimenta in noſtris plagis inſtituta confirmant; nam quotieſcúnque hoc modo deſcriptus, vel ſaltem præfatam deſcriptionem magis accedens cortex ægris propinatur, majorem ſemper præſtat effectum, minúsque ſpe ſuâ propinantes fruſtrantur.

§. VIII.

Ulteriùs circa ſelectum quædam adhuc notanda ſunt, & primò quidem corticem aliàs etiam genuinum malè ſubinde eligi, quod tamen ſenſu facilè deprehendi valet, ſic craſſus & ligneus tactu, effœtus & annoſus guſtu (cùm verè omni ſapore, præſertim amaritie ſuâ intensâ careat(putridus verò viſu, modò frangatur: 2dò. ſedulò & magna cum diligentia ſcrutinium hoc fieri debere cum Mortono volumus, quippe ex malitiâ & avaritiâ mercatorum atque aromatariorum mercimonii causâ ſæpiſſimè ad parvam quantitatem genuini ac vegeti corticis pars multò major ſpurii, effœti, ac malè electi adjicitur, qui fucus haud ita facilè detegitur, ubi in pulverem cortex redigitur. 3tiò. notandum, non nullos & noſtrô judiciô non immeritò corticis collectioni determinatum

tum & certum arboris ſitum ac tempus præfigere, quod ex Georgii Baglivi Med. Theor. in Romano Archilyceo Profeſſore ſapientiſſimo in praxeos Med. L. 1. p. 59. (ubi rationem reddit, quòd febres chinâchinâ jam non ampliùs ita curentur, ùt olim) conſtat, quæ ſic ſonant. *id autem evenire noſtris temporibus magis, quàm elapſis, non aliâ de cauſa pendet, niſi quia hic cortex non colligitur ab arbore, ùt antea fiebat, colligi enim debet tantummodò ſole exiſtente in Leone, & ab arboribus, quæ meridiem versùs poſitæ ſunt, uti mihi ſanctè narravit duobus abhinc annis Romæ quidam Pater Dominicanus Americanus, qui recens ex America venerat Romam: quod ſi indiſcriminatim colligatur quolibet menſe, & à quibuscunque arboribus, vim febrifugam nunquam habebit, ùt idem pro infallibili mihi retulit apud Indos Americanos experientiâ.*

CAPUT II.

De Corticis Peruviani viribus & modo agendi in genere.

§. I.

EXpoſitis in præcedenti origine, inventione, propagatione, atque ſelectu Corticis Peruviani, hoc in capite vires & agendi modus inquirendi veniunt, quæ ùt reliquorum pharmacorum (licèt juxta univerſam R. R. ſcholam omnia ex triplici fonte deſumpta corpora ex particulis minimis ſint conflata, quæ (ſecundùm illud hypoc. *Corporibus ineſſe acidum, ⊖ſum &c.*) ratione figuræ, magnitudinis &c. diverſitatem ſapiunt, atque in illarum, ope materiæ ſubtilis & globulorum cœleſtium, variâ figurâ, variáque ac diverſimoda configuratione, motu, ſitu, texturâ, combinatione, & reſpectu,

ſpectu, ſeu mutuô in ſe invicem ordine omnis motus primariorum principiorum conjunctio, nec non virtus omnis conſiſtat) ùt pulcherrimè poëta

Mens, Menſura, quies, Motus, poſitura figura,
Sunt cum materiâ cunctarum exordia rerum.

Quæ inquam, non ab his exiliſſimis, cùm ſenſus omnes fugiant, *nihil enim volitum, quin præcognitum*, ſapientiſſimus ait Philoſophus) ſed ab exortis unà cum iisdem viribus per colorem, ſaporem, odorem, conſiſtentiam, cæteráſque qualitates ſenſibus magìs ſubjectas ſecundas & tertias dictas, item locum natalem, durationem, tempus collectionis, ſignaturam, effectum, uſum inſequentem, Chymiam &c. nobis manifeſtatis, ita petuntur, ut à qualitate hac vel illâ excedente, hujus vel alterius determinati generis particularum, & inde dependentium facultatum præpollentia in hoc vel illo corpore prædicetur, hinc eſt, quòd à ſapore plùs minùs acido, copioſiorem vel pauciorem particularum pungentium ac ſcindentium quantitatem, & majorem vel minorem his correſpondentem virtutem remedio illi tribuamus, uti ſuccum citri vel acidum quodcúnque lac cogere & coagulare videmus, non obſtante, quòd alias etiam particulas ſecum vehat, atque hominem ſanguineum, bilioſum, melancholicum, aut phlegmaticum declaramus, licèt quilibet de quolibet participet.

§. II.

Similem igitur ob rationem, cùm corticem Peruvianum præprimis amarum & friabilem, ſuperiùs aſſeruerimus, eum pariter rigidioribus oblongo-acutis ſecundum ſuperficiem minùs ſeſe tangentibus, poríſque undiquáque dotatis præ cœteris conſtare particulis judicamus, tales verò potiùs quam alias ſaporem hunc producere, ex eo ſatis rationabiliter de-

deducitur, quod ſapor hic facilè & minùs leviter organum afficiat, difficillimè verò abigatur, quod fieri nequiret, niſi acutâ, oblongáque earum conformatione pori exteriores abſque difficultate penetrarentur, atque ſic altiùs ſeſe inſinuando ſuperficies fibrillarum ſeu papillarum linguæ & faucium attingerentur, ad quod præter prædictas particulas aptiùs nihil (Precipuè dum tenues, minúsque compactæ & cohærentes ſunt) invenire licebit. Conditiones autem has in cortice Peruviano peculiariter adeſſe, tota ejus ſubſtantia in pulverem tenuiſſimum ſeu Alkohol redigibilis, ac ùt ùt friabilis abunde teſtatur; friabilitatem enim particularum rigidiorum præſentiam & rariorem ſcilicet ac ſuperficialem tantùm cohæſionem, & conſequenter majorem poroſitatem, majorémque cæteris paribus preſſionis atmoſphæræ reſiſtentiam, ſeu levitatem denotare, nemo eſt, qui ignorat, hinc ſenſus ille amarus nec non interſtitia ac poros fibrillarum replendo; eas ad latera comprimendo, ſitum diametralem invertendo, atque ſic abbreviando, ſubauſterus ac adſtrictivus aliqualiter procreatur; ulteriùs hoc nos docet quotidiana experientia; vix non omnes enim, qui remedio hoc utuntur, de faucium adſtrictione, difficili deglutatione, ac per æſophagum in ventriculum depreſſione, etſi ſyrupo quodam vel alio vehiculo ſuperfluè commiſtum ſit, conqueri ſolent. Poroſitate tandem ſuâ ad inſtar ſpongiæ humidum imbibit, quo mediante particulæ etiam minimæ corticis majorem in molem excreſcunt, hinc mirum nulli videri poterit, quòd abſumpto illo, quo aliàs viæ lubricantur, particulæque irritantes involvuntur, & diluuntur, ſapor ille moleſtus partibus guſtui deſtinatis ſemel infixus diutiùs inhæreat, atque perſeveret, quod clariſſimè exemplô mechanicô demonſtrabile eſt, acceptô enim clavô ligneô rigidiori oblongo-acutô exſiccatóque, brevi ligni ad eundem inſigendum præparatione is facillimè etiam intru-

intruſus & humiditate attractâ tumidus redditus vix ac ne vix quidem extrahendus eſt. Huic ergo modô non abſimili præfatum pharmacum ſaporis ſui qualitates exſerere ſatis, ùt opinor, patebit.

§. III.

Explicatô jam ad primum corporis contactum corticis effectu, ſecundùm vias ſuas ulteriùs pertranſeundas ille ruminandus venit: medicamentum enim in fluida ſimul ac ſolida, etſi diversâ multùm ratione agere indubitatum videtur, quæ diverſitas uti in omnibus aliis non ſolùm à differenti reſiſtentia vel motu, ſed etiam ab inæquali particularum, pororúmque corporis aggreſſi configuratione (cum quibus actio & reactio mirum in modum variatur) dependet, quod ſæculô noſtrô clariſſimus Boerhave in tractatu de viribus medicamentorum exemplo de radice gialappæ, adducto ſapientiſſimè exhibuit Particulæ itáque hæ prædictæ ſcilicèt rigidiores oblongo-acutæ & poroſæ intrò aſſumptæ ſolidas partes (in quarum interſtitia ob ſuam figuram, continentium & contentorum motum perennem hinc inde facilè impingunt) cuſpidibus ſuis vel ab extra, ſi porum proportionatum non inveniunt, vel ab intra, ſi ad talem pertingunt, occupant, earúmque ſitum invertunt: partibus verò fluidis ob poros ſuos copioſiores, quibus pollere præter friabilitatem, locum natalem, & tempus collectionis calidiſſimum (quæ duo in ſelectu corticis ad hoc, ut ille virtutem completam exſerat, ſpecialiter attendenda eſſe, ipſi incolæ teſte Baglivo in capite antecedenti citato,) haud alia procul dubio ratione quàm propter poroſitatem ejuſdem id obſervantes volunt) nam quò calidior locus & tempus, eò major motus particularum confuſus à copioſiori materiæ ſubtili influxu dependens obſervatur, qui dein motus non tantùm majora requirit ſpatia, ſed & efficit, quod manus dextra plerorúmque hominum

obil-

ob illius frequentiorem uſum, atque fluidorum copioſiorem influxum major ſiniſtrâ ſatis evincit, quæ ſpatia poſtea majora ampliorum pororum nomine veniunt. Cæterùm poroſitatem corticis præter ejusdem friabilitatem, locum natalem, & tempus collectionis ſatis confirmant electuaria & Boli exinde confecti, qui licèt copioſiori liquido conficiantur, tamen citiſſimè exſiccantur, quod eſt evidens ſignum, fluida ſeſe intra poros corticis occultare.

§. IV.

His itáque præmiſſis meritò deducitur, duplici corticem gaudere virtute partium ſcilicet ſolidarum tonum reſtituendi, fluidarúmque craſin reſtaurandi: quæ verò, ut benè eluceſcant, neceſſe videbitur ut toni, crasísque eſſentiam examinemus. Conſtat enim, à provida natura & ſolida & liquida taliter fuiſſe conſtituta, ut uniuscujúsque actio ipſi determinata aptè & commodè exerceri queat, quæ conſtitutio ita ordinata apud veteres temperamenti ad juſtitiam nomine donatur. Hæc verò ut conſervetur, proportionata ad invicem, & æquabilis reſiſtentia, ac niſus, nec non motus huic conſimilis præ aliis requiritur: iſta ergo nos docent, ſolida generaliter tantùm dupliciter pati, tono eorum adaucto nimis vel imminuto, à quo dein æquilibrium perit, ac reſiſtentia, niſus, ac motus partium plus ſolitò fortior vel languidior cauſatur. Ex quibus apparet, medicamenta his oppoſita duplicem etiam facultatem poſſidere, qua vel in partibus ſolidis (quæ nihil aliud, quàm fibrarum congeries ſunt) motum oſcilatorium beneficio levis fibrarum ſtrictionis adaugent, vel illum relaxatione earum imminuunt, à qua dein fibrillæ elongantur, uti ab illa abbreviari ſolent, & ſic huic omnia ▽ſa, minùs acria, mucilaginoſa & pinguia particulis ramoſis & flexibilibus prædita, verbô laxantia dicta ſubveniunt, illi verò mera 🜃ea, ⊖ina, 🜍ea, rigidoribus oblongo acutis,

ſcindentibus & pungentibus portionibus proviſa vulgò ſtimulantia auxiliatrices manus offerunt. Cùm itáque corticem noſtrum ultimò notatis conflari particulis jam priùs ſtatuerimus, haud difficilè eruitur, quòd ſpiculis ſuis motum ſolidarum mediante ſuâ in poros & interſtitia inſinuatione profundiori ac hinc orta irritatione pro- & commoveat: hoc ulteriùs authoritate præſtantiſſimorum virorum per experimenta & effectus uſum corticis explorantium corroborantur, ſic enim Ramazzinus ait: *Uſum chinæchinæ valdè proficuum eſſe ad necandos vermes expertus ſum, quod præſtare ob inſignem amarorem, quem poſſidet hic cortex, non abs re crediderim.* Quod Boërhaavius in tract: mox citat: cap: de anthelmint. paulò cları́ùs explicat inquiens: *Amara illa, quæ tanquam anthelmintica appellari & commendari ſolent, caſu ſolummodò proſunt, cum nempe fibræ inteſtinales ſint minùs debiles ad nidos vermium expellendos, vermes autem nequaquam necant amara illa.* Unde non obſcurè patet, virtutem corticis peruviani tanquam corporis amari eſſe reſtituendi tonum: quod Boërhaavius implicitè & æquivalenter, hoc Mathæus Pallilius explicitè & realiter de illo innuit, cujus verba hæc ſunt: *Chinæchinæ uſum nunquam præcipio, niſi in febribus tantùm & in fine earumdem, idque faciendum jubeo expurgato benè corpore non ad frænandam, ſiſtendámque febrim, quod irrideo, ſed ad roborandum ſuâ amaritie ſtomachum morbi diuturnitate relaxatum, atque etiam ad reſtituendum primævo vigori ſanguinem jam vapidum & relaxatum.* Item Baglivus p. 389. *Eâ indicatione utor, ut tonum, vim, ac robur det, ac reſtituat ſolidis ac fluidis longô morbô relaxatis, inertibus vapidis &c.*

§. V.

Explanato jam mentionati pharmaci in partes ſolidas effectu ad alteram ejus virtutem perveniendum erit, hoc enim in pollinem ſubtiliſſimum redactum, ac in primis viis magis-

ma-

magíſque contritum unà cum chylo ad interiora penetrans & ſic ad liquida perveniens craſin illorum perverſam & labefactatam reſtaurat, ſi enim humores in concreto ſpectentur, verè vix non omnes fluidorum morbi (ſi quantitatem excedentem vel imminutam excipias) ad generaliorem hanc diviſionem, nimiam nempè eorundem fluiditatem vel tenacitatem, & ſic exceſſivum motum, & quietem reduci poterunt, & cùm craſis in certa inter ſe particularum proportione & harmonia ad motum & exinde ſequentem uſum peragendum conſiſtat, exſurgit hinc, quòd duplici remediorum genere ad generaliores humorum qualitates morboſas corrigendas proviſum eſſe medicum oporteat, videlicet, ut nimia particularum cohæſio & ex ea ortus lentor reſolvatur, vel ut exceſſiva illarum reſolutio & tenuitas, atque ab his procreata in Motum inclinatio inhibeatur. Hanc etiam ob cauſam priori affectui omnia ▽ſa, ⊖ina, volatilia & fixa, ſeu partibus pungentibus, ſcindentibus, tenuioribus facilè diviſibilibus & denſis conſtantia, attenuantia ſive reſolventia dicta, ſequiori verò terrea, gelatinoſa, farinacea, id eſt ex portionibus poroſis, hamuloſis, & viſcerum vim contractilem leviter penes ſtimulantibus conflata, incraſſantia & condenſantia nominata obicem ponunt. Redeundo igitur ad materiam noſtram particulariùs tractandam, apertè videtur, eandem repetitis ſuis acutis, poroſis inter ſe minùs æqualiter cohærentibus particulis non tantùm niſùm ſolidarum in fluidas (quo mediante humorum tenuiorum tam per poros intrò foràs ſpectantes vaſorum, quàm per tubulos, canales ac vaſcula colatoria glandularum ſecretio & expulſio facilitatur) firmare, ſed & in ipſiſſimis liquidis minoris molis, & motui magìs aptas particulas in ſe recipere & imbibere, quibus dein receptis & per conſequens imminutis, illæ medicamenti ob laxiorem pororum conformationem ſpongiæ inſtar ingrandeſcunt, & ſic non ſolummodò craſſiores adaugent,

 ſed

ſed & iſtas impedimenta removendo magis inter ſe combinant, ideóque maſſæ fluidæ per repetitas prægreſſas fermentationes & motus ferociores in minima vix non jam diſſolutæ conſiſtentiam firmiorem ac compactiorem reddit, & ſic reſtauratâ ipſius craſi eam etiam accedentibus licèt heterogeneis quibusdam inſenſilem & ebullitionibus p. n. inſtituendis minimè idoneam efficit.

§. VI.

Hæc jam ut in veritate magìs nitantur, uſum corticis ſubſequentes œconomiæ noſtræ actiones perſcrutari debere, conſultum ducimus, quis enim in praxi leviter verſatus ignorare poteſt, poſt adhibitam medicamenti hujus doſin competentem vix non ſemper manifeſtam obſervari evacuationem aliquoties veſtigia corticis prementem, majori verò ex parte poſt aliquod temporis intervallum & recuperatis naturæ viribus inſtitutam ùt per alvum, veſicam, nec non per poros univerſos diaphoreſeos modô, ſi corpus diſpoſitum ſervetur, ubi excrementa ùt plurimùm viſcoſis, craſſis, crudis & acidis particulis commixta, multùm immutata & alterata videntur, quòd ex fæcibus alvinis, urinâ & ſudore acidum ſpirante colligere licebit, ſimiles autem ſegregationes fieri reſtitutô modô preſſoriô fibrarum, nec non debitâ humorum reſiſtentiâ & craſi (quibus ſecundùm naturam ſe habentibus heterogeneum ab homogeneo ſeparari, ac corpus morboſum eliminatâ materiâ peccante in priſtinam ſanitatem transferri ſolet) nemo eſt, (inquam) qui ignorat, ut ut verò hæc fiant cortice aptè & moderatè aſſumpto, ſic, ſi in aſſumptione illius excedatur, præfatis actionibus in corpore ultrà modum adauctis hominem in ſtatum morboſum priori pejorem conjicere potis eſt; nam ſimiliter fibræ in cincinnos (quibus viæ indebitè occluduntur) quaſi abire coguntur, craſſitie penes humorum ultrò citróque in-

ductâ liquida ad motum convenientem indiſpoſita & inepta redduntur, ita ut non raròcachexia, hydropes, icteri, Rheumatiſmi & alii his congeneres morbi ſequantur, qui ſæpiſſimè ſolidarum partium tonum ſtrictum nimis, fluidarúmque dyſcraſiam nimiâ incraſſatione promotam pro cauſis agnoſcunt.

§. VII.

Cùm autem præter præſtantiſſimorum Virorum authoritatem, & chymicorum accuratiores obſervationes (utpotè qui referente doctiſſimo Bado non modò extracta & tincturæ, ſed etiam ⊖es, ∾tus, imò ▽am ſtillatitiam è cortice obtinuerunt) odor quoque aromaticus luculenter demonſtret, Chinam Chinam non tantùm aſſignatas modò rigidiores nempè oblongo-acutas, porosásque, ſed etiam aliarum figurarum variè inter ſe combinatas & connexas continere particulas, utì ſuperiùs jam mentio facta fuit, hinc minimè mirandum, tam diverſas circa corticis agendi modum exortas fuiſſe ſententias, quod ex opinionibus perſpicaciſſimi Antimi Conigii, Gaudentii Brunacii, & Rolandii Sturmii deſumere licebit; hi enim ob odorem aromaticum naribus acriùs exhibentem, atque amaritiem linguæ & faucibus penitiùs imprimentem corticem partium tenuium eſſe, & attenuando ac di- vel reſolvendo agere crediderunt, cùm ſimilibus (ſi ſeſe altiùs inſinuare valeant) motum ſolidarum promovendo particulæ, attritu faciliores comminuantur, ab invicem ſeparentur & dividantur. Verùm conſideranti ſubitò patebit, hoc nobis minimè contrariari, cùm particulæ hæ antedictis non tantùm in præſtando effectu non prævaleant, verùm etiam nec virtuti antè adſtructæ officere, quin potiùs eam magìs, magísque actuare & promovere, præparando ſcilicet humores comminutioni plùs obnoxios, magísque mobiles partibus ſuis tenuioribus, uteò faciliùs vel exclu-

dantur

dantur vel poros corticis ſubintrent, & ſic craſſioribus ſolùm relictis maſſa compactior evadat.

His minùs adhuc Rochi Caſati adverſatur judicium adſtruens cortici vim narcoticam, vel potiùs figentem, nam ablatis fluidi tenuioribus & compactis ejusdem craſſioribus portionibus (licèt cauſa morbifica eliminata non ſit, ſed pars illius etiam major remanſerit) ob defectum competentis liquidi, & ob humorum firmiorem compagem agere, & turbam excitare haud valebit, ſed quaſi fixa hærere cogitur, quod idem de protoſpatarii fermenti ſeu cauſæ morbificæ extinctione intelligendum eſt.

§. VIII.

Antequam autem capiti huic finem imponamus, quædam adhuc exhibenda eſſe cenſuimus, quæ ad futura accuratiùs ruminanda planiorem ſtruerent aditum. Poſtquàm enim cortici duplex adſtructa fuit facultas rationibus, experientiis & authoritate corroborata ſtimulans una & movens, altera ſtimulum ſupprimens & figens, ſic hæc invicem ſibi contrariari cuidam videri poſſent; ſed ſi perpendatur, iſta peragi in duplici ac longè differenti ſubjecto, facillimo negotio ea combinanda erunt, præcipuè cùm indubitatum ſit, ſæpiſſimè morbi fomitem in viſcerum tubulis aliqualiter relaxatis ſtagnando hærere, in quibus tamen ille ob augmentum in dies ſuſceptum retineri nequit, atque ſic acmin ſuam adeptus in maſſam circulantem regurgitat, vel naturæ conamine illuc protruditur, ubi propter particularum heterogeneitatem, efferveſcentiam inſtituere, motui inteſtino ſtimulum addere, partes in minores diſrumpere, & hinc totius liquidi compagem reſolvere aptus natus eſt: cùm igitur multoties morbi à cauſarum ſuarum eſſentia tantò diſtent, ut primo intuitu contrarietatem includere credibile foret, minimè admiratione dignum erit, quòd remediis adhuc tam ſufficientibus (quibus

bus cauſæ & eff(ctui inde exſurgenti æqualiter & ſimultaneè impugnare valeremus) deſtituamur, etſi abſque ſimilibus infirmitates haud certò & tutò abigi poſſint: hac etiam ratione ducti multi in arte medica aliàs Excellentiſſimi omnem ſpecificorum exiſtentiam irridendam eſſe volebant; ſi verò conſideramus decantatum noſtrum medicamentum tot foſſis, nec non armis ſuis acutis proviſum hoſtem ſimul & ſemel ex utráque parte inſultare, laudabiliſſimum illud ab æterno omnium creatore nobis condonatum pharmacum hoc ſpecifici nomen, ſi ullum unquam aliud (cùm in definiti generis morbis non ſolùm effectum impediat, ſed & cauſam ejus locô deturbet) promereri ſentimus: quæ fuſiùs tractanda nobis caput de uſu & abuſu corticis anſam ſuppeditabit.

CAPUT III.

De Uſu & Abuſu Corticis Peruviani.

§. I.

Viribus Corticis & ejus agendi modô priori capite explanatis, circa uſum illius tria præcipuè conſideranda ſeſe objiciunt: ubi ſcilicet, ſeu quibus in morbis conveniat? Qualiter (id eſt) an in ſubſtantia ſimpliciter & ſolus, an prægreſſa præparatione ac aliis commixtus? ultimò tandem an prægreſſis medicamentis quibusdam, vel quo demùm affectûs tempore propinandus ſit? Cùm verò de prima tantùm harum quæſtionum in præſenti agere propoſuerimus, reliquas duas ad caput ſubſequens demandamus: attribuimus autem pharmaco huic ſpecifici nomen, cùm cauſæ & effectui ſimul reſiſtere valeat; quia verò contraria contrariis curari ſolent, ideò tales aſſignandi erunt morbi, quorum cauſa in humorum certâ in parte ſtagnatione ac congeſtione, & hinc fibrarum nimia

nimia extenſione, & inde dependente relaxatione, effectus econtrà in liquidorum motu inteſtino adaucto, reſolutione, & craſi labefactata conſiſtit. Verùm ſi tam Chronicorum, quàm acutorum Æthiologiam ſpectemus, ſic præfatam expoſitionem febrim maximè repræſentare videtur; hanc verò corticem deturbare poſſe, præter rationes, non ſolùm unius vel alterius viri (ùt ex Clariſſimi Reſtaurandi verbis, quæ ita ſonant: *id verò addidero, nunquam me hoc remedium citrà ſuccesſum exhibuiſſe, hoc eſt, ejus ope ſemper curatas fuiſſe febres*: item ex Nigri ſoli profeſſoris Ferrarienſis ſapientiſſimi libro, titulô planè ſimili *febris Chinâ Chinâ expugnata* munitô colligere eſt) authoritas ſuadet, verùm vix non tota medica cohors Hyſtoriis & experientiis convicta approbat, confirmátque, uti innumera undíque ſcripta luculenter teſtantur: quandoquidem nullus ab inventione remedii fuit, qui de febribus ſcribens ſiluerit de cortice, & eum titulo decantati febrifugi non honeſtârit adeò, ut mos etiam inde apud omnes fermè Europæ nationes invaluerit, nihil notiùs & nihil certiùs, quàm febres Chinâ Chinâ depelli, atque hinc oritur, quòd in hodiernum úsque diem vulgò Fieber-Rinde paſſim audiat.

§. II.

Licèt autem Corticem Peruvianum maximi eſſe usûs in febribus aſſeruimus) non de omnibus tamen ſimpliciter (etſi non deſint, qui cum Dolæo febres omnes unà cum earum causâ nonniſi ſecundùm magìs & minùs, prout videlicet maſſa ſanguinea à fermento febrili plùs minùs activo turbatur, differre contendant quod nec nos negamus) intelligendum volumus, eò quòd ſedem diverſam earum habeant fermenta; nam non ſufficit ſeligere medicamentum de ſe conveniens morbo & cauſæ, ſed requiritur ita diſpoſitum, ut immediatè vel ſaltem mediatè in illos agere valeat; quod medicamento-

rum

rum præparationes & aliæ quàm plurimæ inſtantiæ evincunt. Inter has autem diſpoſitiones non infimum eſt debita approximatio remedii ad cauſam morbificam & morbum, ſeu ſufficiens præſentia, quâ denegatâ nullum vel ſaltem tardiorem edunt effectum, uti in tumoribus profundioribus non obſcurè obſervandum, qui eâdem exiſtente causâ, & eodem medicamento planè non, vel difficiliùs & tardiùs reſolvuntur, diſcutiuntúrque ſuperficialibus ſeu minùs profundis. Quare

§. III.

Ut circa hanc rem mentem noſtram magìs explicemus, febres (prætereundo tum V.V. cùm R. R. diviſiones minùs huc facientes) dividemus in eas, quæ à fermento continuò circulante cum maſſa ſanguinea oriuntur, & in eas, quarum cauſa movens ſanguini ſuis temporibus communicari ſolet; primi generis ſunt omnes febres continuæ tam continentes, nullâ ſcilicêt viciſſitudine exacerbationis aut remiſſionis notatæ, & à principio ad finem uſque unâ veluti acceſſione ſive æquali ſemper, ſive ſemper creſcente aut decreſcente protenſæ, quàm remittentes, hoc eſt, illæ, quæ non tali continuitate ùt priores, ſed ſimili tamen, quæ licèt jugiter perſeveret, aliquas nihilominus patitur identidem obſcuras, nec certò ordine recurrentes exacerbationes ſeu motiunculas, aliquásque pariter ſuſcipit remiſſiones, ſed eas quoque nec admodùm conſpicuas, nec certô prorsùs ordine redeuntes; his annumerandi etiam veniunt febres ſymptomaticæ, ſeu illæ, quæ à partium ſolidarum gravi læſione, vulnere, vel ulcere &c. ortum ducunt, eò quòd, quamvis focus Maſſæ ſang. non inſit, inde tamen proveniens materia corrupta fermenti febrilis naturam induat, & ei perpetuò communicetur. 2di. verò generis ſunt febres omnes intermittentes, ſive diſcretæ ſeu legitimæ, quæ nimirùm acceſſiones ſuas diſtantes habent, utì veras & legitimas intermittentes tam er-

raticas, quàm periodicas decet, ſive nothæ ſeu ſubintrantes ſint, hoc eſt, quando, priùs quàm unus Paroxyſmus deficiat ſuaptè naturâ finiendus, ſubintrat alter. Huc referimus etiam febres continuas non ſimpliciter, (de quibus anteà) ſed periodicè remittentes aliàs etiam proportionales dictas, cùm in exortu ſuo magìs ad intermittentes ſpectare videantur, licèt in progreſſu continuas & acutas æmulentur, cùm eas ex ſubintrantibus (quæ nihil aliud ſunt, quàm plures intermittentes, nunquam ſufficienter judicatæ) componi putemus. His præmiſſis,

§. IV.

Dicimus Authoritate celeberrimorum Practicorum, hyſtoriis hinc inde paſſim proſtantibus, & ratione ipsâ edocti, corticem Peruvianum duplici ſuâ virtute præcedenti capite ſtatuta, omnibus convenire febribus intermittentibus, ſeu quæ fermentum ſuum non in perpetua activitate, ac cum maſſa circulante commixtum agnoſcunt, quomodocunque intermiſerint, & quocúnque titulô ſalutentur, hoc eſt, tam legitimis quàm nothis, ſimplicibus, compoſitis, erraticis, periodicis, benignis quàm malignis juxta Mercatum pernitioſis, imò & ipſis continuis periodicè remittentibus, quamdiu in continentes eſſentiales non migraverint, nam omnium harum cauſa, ſive dein citrà ſive ultrà M. S. ſitum ſuum habeat, ad tempus in partibus quieta hæret; ſicut autem fieri nequit, ut aliquid ſanguini de ſe communicandum non communicetur, niſi ob ſuam craſſitiem, ac meatuum anguſtiam impediatur; ſi verò ſimile quid accidat, ac novum ſemper transmittendum accedat, quod tamen transmitti non poteſt, ſic major fit materiæ peccantis coadcervatio, quæ meatus ſecundùm omnem dimenſionem diſtendit, diſtendendo fibrillas ultroneè elongat, in quo ratio formalis relaxationis conſiſtit, utì in urinæ retentione non raró obſervatur, via

tan-

tandem materiæ huic ſternitur, qua mediante cum ſanguine conjungi ſolet, dum illa partim ob copiam, partim ob acrimoniam à longiori mora contractam fibras ad earum contractionem ſtimulat, ac partes adjacentes ob moleſtam compreſſionem ad majorem renitentiam excitatæ tubulorum repletorum exinanitionem promovere conantur, fermentô jam in circulo cum ſanguine ita conjunctô mixtionem ejus turbat, ætheríque influxum minùs conſuetum procurat, & ſic motum inordinatum ac ſolitò vehementiorem inducit, unde attritus major, particularum diſruptio & humorum reſolutio dependent.

§. V.

Adductus mox febrium intermittentium fiendi modus magìs eluceſcet, ſi ſymptomata in iis vix non ſemper obſervabilia ac decurſu Paroxyſmi ſibi invicem ſubſequentia in conſiderationem trahantur. Cui enim incompertum erit, affectu ſimili laborantes ingrediente primùm febrili inſultu, frigore, horripilatione, rigoribúsque variis torqueri, atque pulſum eorum in parvum, debilem ac celerem mutari, quæ omnia maſſam circulantem fermentô illô ſylveſtri inquinatam, & hoc mediante eâ partibus membranoſis, ac nerveis communicatum eſſe, ſignificare videntur, hinc membranæ nerveæ ſtringuntur, & convelluntur, ita ut non ſolùm ſolidorum, ſed & fluidorum motus inhibeatur, & ſic vaſa coarctantur, extrema palleſcunt, ac liveſcunt, pulſus parvus, debilis, ob continuatum tamen ſtimulum celer redditur, nec non frigus, horror, motus tremuli, rigores lancinationésque accedere ſolent: dum verò motu adhuc ſuperſtite atque præternaturali illa muſculorum conquaſſatione acor fermenti illius aliqualiter ſubigitur, & ſpicula ejus invertuntur, ſic præfatæ ſtrictiones in aliquid relaxantur, tonúsque partium reſtituitur, humores verò non ita compreſſi elaterem ſuum ſuſcipiunt,

 & ita

& ita motu mutuo adaucto calor, æſtus febrilis, pulsúsque major inducitur: protracta tandem reciproca illa actione per temporis ſpatium particulæ fermenti febrilis tunc circulantes taliter præparantur & configurantur, ut illæ ſimul cum materia retenta ob ſuppreſſam antecedenter inſenſibilem tranſpirationem poris & tubulis priùs iterum apertis & relaxatis facili negotio in declinatione ſeparari ac eliminari poſſint, unde ſudor copioſus, vel quantitas urinæ ſaturatæ magna ùt plur[1] mùm ſecedunt, quibus peractis febris ſponte ſuâ intermittere, vel ſi integrum ſecretio non inſtitueretur, remittere ſolet.

§. VI.

Ne tandem phænomenorum ultimum ſicco pede prætereamus, cur nempe acceſſiones febriles ſtatutis redeant temporibus? ſic paucis tantùm (cùm de febribus expreſsè agere animus non ſit) mentem noſtram exponemus. Quis enim ignorat cuilibet vix non individuo particularem humorum ac motuum idioſyncraſiam, nec non ſolidorum ad motuum diſpoſitionem ineſſe, quod pulſuum naturaliter ſe habentium in innumeris ſubjectis exploratorum differentia luculenter commonſtrat, ex qua ipſa colligere licet, in uno citiùs quàm in altero, & conſequenter intra ſpatium 24. hor. ſæpiùs vel rariùs ſanguinem circulum ſuum abſolvere, cùm verò cruor, quoties cor pertranſit, novâ materiâ ex diverſis conflatâ humoribus per ductum thoracicum apportata imprægnetur, cui cauſa remota ſaltem ſecundùm communem Authorum opinionem inhærere ſolet, ſic minimè mirandum, quòd in hoc lateraliter obſtructi tubuli ob reiteratam particularum appoſitionem citiùs quàm in alio plenariè occludantur, poſt qualem occluſionem tandem fibræ propter nimiam tenſionem, ac contenti acrimoniam ſtimulum perſentiunt, ut ſic ope motuum majori in copia advenientium, & inde orta canaliculorum conſtitutione materia ibidem ſtagnans majori ex parte ulte-

ulteriùs propellatur, atque iterum circulanti maſſæ conjungatur: ſicut igitur prædictæ partium inſitæ atque habituales diſpotiones in eodem vix non ſemper remanent ſtatu, ita facilè etiam ſimilis obſtructio ipſiſſimâ horâ ad acmin ſuam pervenire poteſt: his accedit, fibras in iſto magìs, in illo minùs tenſioni aptas, & hinc ſenſiles eſſe, adúsque in hoc promptos & agiles exiſtere, ubi in alio ſegnes ac torpidi obſervantur. Quibus jam benè conſideratis ritéque combinatis ratio exſurgit non ſolùm, cur febris intermittentis paroxyſmi eodem quaſi ſemper tempore redeant, ſed etiam quare hic quotidie, ibi triduô, quatriduóve acceſſiones fiant? quam ob cauſam etiam V. V. ſecundum temperamentorum differentiam diverſos febres intermittentes obſervare typos non ineptè ſtatuerunt.

§. VII.

Cùm ea, quæ de febribus intermittentibus ad ſcopum noſtrum neceſſaria videbantur, ſufficienter notaverimus, ad alteram febris ſpeciem nos convertimus, quæ videlicèt cauſam ſuam in continuo motu cum M. S. perſeverantem agnoſcit. Cùm verò hæc, ſive continens eſſentialis, ſive ſymptomatica ſit, tonum fibrarum plùs ſolitò adſtrictum efficiat, (licèt non negemus, ſimilem in ſangnine reſolutionem produci à febribus, imò demus majorem etiam ipſis intermittentibus) nihilominus cortex noſter parùm proderit, eò quòd illi ob vaſorum majorem expanſionem ſufficiens aditus adimatur; fermentum enim febrile liquori circulanti perpetuò confuſum, eundémque abſque interruptione turbando motum illum tumultuarium ſemel inchoatum continuò fovet, quem amplius ſpatium expoſcere, ratio & experientia ſuadent: ſic itaque vaſa diſtenduntur, oſcula in illa obliquè hiantia, ductúsque adjacentes præcluduntur, & comprimuntur, hinc debita medicamenti approximatio ad partem affe-

impeditur ; quare non ſolùm in fluidis, nullum præſtat effe-
ctum, ſed etiam in ſolidis ſtimulô ſuô atoniam adauget, ut illô adhibitò febres modò dictæ plùs increſcant, quàm imminuantur; iſta autem nullatenus ad continuas accidentales ſeu periodicè remittentes applicare cogitamus, in his enim, licèt non totalis ſequatur apyrexia, notabilis tamen imminet remiſſio, & per conſequens minor oſculorum in vaſa hiantium, canaliculorúmque contiguorum præcluſio & compreſſio, unde ſaltem ſecundùm aliquam portionem cortici intrare, vímque ſuam in morbum exercere licebit cum ſucceſſu, præſertim cùm in cauſam morbificam acuminatis ſuis particulis utì in ſimplicibus, magíſque perſpicuè intermittentibus agere queat. Quam ſententiam unà cum tot, quin pluribus hyſtoriis præſtantiſſimorum Sydenhamii, Mortoni, Torti & aliorum confirmat authoritas.

§. VIII.

Ne verò quiſpiam in arte minùs exercitatus continuam eſſentialem pro accidentali & econtra emat, vel vendat, præcipuè cùm & in priori (utì ſuperiùs jam adduximus) aliquoties etſi irregulariter ac matutino ùt plurimùm tempore remiſſio quædam obſervetur, ſic operæ pretium eſſe exiſtimavimus ſigna quædam, quibuscum vera morbi idæa penetrari poſſit, ab exacerbatione & remiſſione petita adjicere. Neceſſe enim erit, ut acceſſiones ſibi invicem reſpondeant, typô periodicarum intermittentium verô, & propriô, illeque non per meram incaleſcentiam, capitis dolorem, gravitatem, vel per quandam pulsûs elevationem aut turgentiam ſenſim obrepentem, & potiùs in facto, quàm fieri conſpicuam ſe prodat, ſed per motum aliquem adſtantibus ipſis ſenſibilem ac obſervabilem nempe per frigus ùtùt leve aut breve extremorum vel naſi, ſive per horrorem, aut horripilationem, per unguium livorem, oſcitationem, pandiculationem aut dolorem dorſi, vel membrorum lancinantem, per internam quan-

quandam ſenſationem auræ alicujus æmulam, verbô per quamlibet motionem motibus intermittentium analogam, quæ introductionem fermenti indicaret. Quod & confirmare poteſt aliqua ſimul incidens vomituritio, vel nauſea, ac in declinatione ſudoris aut urinæ copioſioris excretio, remiſſiones verò, ut ſint clariores ac magìs ſenſibiles, nec non tranquilitas pulsûs conſpicua, calor blandus, parúmque mordax appareat, ſic fermentum non in continua activitate cum ſanguine eſſe, & febrim ſubintrantium ſive accidentalium continuarum ſpeciem referre perſpicitur; quo in caſu cortex cæteris illum non contraindicantibus exhiberi poterit. Secus verò ſi notæ febriles ſint potiùs in linea caloris, quàm frigoris, irregularis atque ante remiſſionem nulla notabilis per excretoria eliminatio inſtituatur, ſi remiſſiones ſint obſcuriores, nulláque ſymptomatum ſuccedat quies: ſic morbum inter febres continuas numerari, medicamentúmque, de quo ſermo ſit, minùs rationabiliter porrigi poſſe judicandum.

§. IX.

Deſcriptâ ſufficienter febrium origine, nec non corticis operandi methodô, jam hujus vis ſpecifica in periodicè recurrentibus ſat ſupérque innoteſcit, quandoquidem verò hæ febres ob vehementiam ſymptomatum ſupervenientium, ipsásque concomitantium, ubi per cauſam morbificam natura acriùs aggreditur, haud raró plures alios morbos, eósque acutiſſimos repræſentare ſolent, ita quidem, ut inter innumera illa accidentia acceſſionibus aliàs febrilibus aſſociabilia unum aliquando taliter ſæviat, ut non raró vita hominis in ſummum deducatur periculum, cùm ſecundum diverſa febrium ſtadia modò genus nervoſum infeſtetur, quo mediante [illegible]tus in motus irregulares concitantur, quibus non tantùm infinitæ affectiones ſpaſmodicæ & convulſivæ ſuccedunt, verùm etiam liquidorum circulus ob inconſuetam il-

tam

lam preſſionem & vaſorum ſtricturam ſæpiſſimè inhibetur, modò M. S. adeò exæſtuat, ut jam propter nimiam vaſorum diſtenſionem, vel etiam humorum reſolutionem, & hinc colliquationem maligna ſæpè ſæpiùs ac funeſta exſurgant ſymptomata, quæ ſic ſeſe aliquoties extollere queunt, ut inde typus penitùs abſcondatur, ac opprimatur, ita ut nec pulſus, temperies nec ☐æ febrilem quandam exacerbationem commonſtrent, quod etiam in ipſiſſimis continuis malignis ſæpiùs accidiſſe Hypocrates ſuo tempore notavit; hinc etiam minimè mirandum, pharmacum hoc noſtrum polychreſtum remedium contra infinitos morbos (quos hîc ſpecialiter recenſere nimìs longum foret) fuiſſe deprædicatum, utì apud divini hujus medicamenti patronos videre licebit. Aſt in illius exhibitione ſummâ agere cautellâ opinionis ſumus, ne morbus eſſentialis cum ſymptomate, & econtra confundatur, exſpectandam igitur potiùs unam vel alteram eſſe periodum, etiamſi poſthabitô fermentô febrili primô ſtatim inſultu ſymptoma vehementiſſimè urgens remediis propriis incaſſum tentetur, cùm à primo vel ſecundo febris paroxyſmo (etſi vera intermittens aut remittens maligna foret) vix ullus ob vires adhuc conſtantes ac pro refocilatione intervallum relictum, interimatur, quod tot febrium inter- ſive remittentium pernicioſarum & epidemicè graſſantium deſcriptiones apud Wiliſium, Sydenhamium, Tortum & quàm plures alios abundè teſtantur. Sed abſit hyſtorias è tam diſſitis petere provinciis, ſi febres, earúmque exortus & eventus Anno 1719. & 1720. Auſtriam pervaſtantes in recenti adhuc extent memoriâ, itáque niſi poſt aliquot horarum ſpatium, & majori ex parte ſubſequentem aliqualem excretionem ſenſibilem notabilis ſymptomatum quies obſervetur, quæ priora iterùm aut deteriora ſtatuto tempore recrudeſcunt, corticem proſcribendum eſſe cenſeremus.

§. X.

§. X.

Pro Coronide tandem his palàm factis addendum ſupereſt, quòd aliis quidem adſtringentibus febriles impetus coërcendi facultate aliquoties gaudere non denegemus, verùm cùm adſtrictoriis ſuis qualitatibus non ſolùm motum fibrarum contractilem adaugeant, cujus beneficio tubuli obſtructi aliàs reſerantur, ſed particulis ſuis nimìs rigidis & acutis morbóque minùs proportionatis partium ſolidarum motui tremulo totalem injiciunt moram, ac canales ita conſtringunt, ut cauſæ morbificæ commoda exeundi via præcludatur, ſic ea nullatenùs deſtructa minúsque eliminata magìs fixa redditur, & ulteriori cunctatione ſua infirmitates febribus longê periculoſiores producere ſolet. Ubi econtra China China ritè adhibita qualitate ſua leniter ſtimulante cauſam deturbare, abſorbente verò & incraſſante effectum ſupprimere, atque inhibere potis eſt; hinc provenit, quòd iſtam in profligandis inſultibus febrilibus, omnibus aliis proclamatis febrifugis palmam præripere ſentiamus. His jam ita concluſis eò deducimur, ut corticem utì curatoriè, ſic etiam prophylacticè exhibendum eſſe admittamus, cùm in ſubjecto ad febres concipiendas facilè diſpoſito (præſertim ſi ad tempus, quo aliàs laborare conſuevit, accedat, & febres epidemicè graſſari incipiant) eas recrudeſcere permulta extant exempla; in ſimilibus igitur caſibus antifebrile Peruvianum in corpore per ſe ſano & convenienti exercitio habili (ne adverſæ aliundè valetudini conſimili ſua qualitate incrementum adjiceret) in leviori quadam doſi, antequam febrium periodicarum ingrueret tempeſtas, ſecundùm rationem experiri licebit, quam præter effatum illud: *quæ facta tollunt, antè facta fieri prohibent.* Divus Cous paſſim in aphoriſmorum libris medicationes ad præveniendos morbos vere & autumnô præcipiens corroborare videtur.

CAPUT IV.

De Corticis Peruviani exhibendi methodo.

§. I.

RElïquum jam eſt, ut etiam de illis, quæ ad ultimum diſſertationis noſtræ caput fuerunt delegata, tenue judicium noſtrum in medium proferamus. Primò igitur ſeſe offert inter authores illa plurimùm agitata quæſtio, an nempè præmiſſis univerſalibus & aliis præparantibus, an verò ſtatim poſt ſufficientem ac circumſpectam febris cognitionem ad antifebrile præſens confugere liceat? de qua Mortonus cap. de Corticis præparatione & exhibitione ita ratiocinatur: *me quod attinet, ùtùt nauſeâ inſolitâ ſuadente lenius emeticum antè uſum Corticis præſcribere nonnunquam neceſſarium duxerim &c. nullomodo autem ábsque evidenti indicatione quidquam horum præparationis gratiâ miniſtratum curationi conducere multô uſu expertus ſum*: cui ſydenhamius cap. de febr. intermitt. Anno 1661. &c. aſſentiri videtur his verbis: *proximo loco neque catharſi, multò minùs V. S. ſubducenda eſt materiæ febrilis pars aliqua, cùm enim ab utráque labefactetur quadantenùs æconomia corporis, eò promptiùs, certiúsque recrudeſcent paroxyſmi evaneſcente ſemel* ☿*is vi*, quæ in prima Epiſtola de morbis epidemicis ad Robertum Brad. repetere neceſſe credidit: verùm ſi perpendere liceat viros iſtos etſi in praxi minùs ultimos incognitæ febris origini occultam ad venenum febrile ſubigendam corticis qualitatem oppoſuiſſe, ſic eorum experimentales deductiones paucos in conſenſum trahere valebunt ſecundùm illud hypocratis aſſertum: *iis, quæ non cum ratione ſublevant, non oportet fidere.* Quare & nos celeberrimorum aliorum practicorum experientiis edocti, rationibúsque ſimul ſuffulti contra præmemoratos ſtatuimus, Corticem Peruvianum

num vix unquam absque præmiſſis univerſalioribus (niſi gravius quid & ſummum in mora periculum obſtet) applicandum eſſe : unanimis enim authorum ſententia materialem intermittentium cauſam remotiorem ſaltem in primis majori ex parte generari & hærere viis , refert , cui opinioni ipſius Mortoni ſcripta ingeſta accuſantia minimè contradicere videntur , quæ cap. de febr. intermitt. poſtquàm multa de aëris vitio adduxerat , ſic ſonant : *& nullus dubito , quin à longo abuſu ſex rerum non naturalium hoc venenum ùt plurimum intus naſcatur , ùt ùt ab internis evidentibus cauſis in actum ducatur.*

§. II.

Quapropter , cùm ablatâ vel imminutâ causâ tollatur , aut imminuatur effectus , ad humores illos ſub prima digeſtione corruptos , & in organis huic dicatis ſtabulantes corrigendos , abſtergendos & evacuandos diverſa ⊖ina , vomitoria , vel ſi his quidquam contraindicet , leniora purgantia remedio huic ſuo tempore divino & innocentiſſimo præmittere oportebit , ut iſtud dein materia hoſtili non nimìs obrutum eò liberiùs partes ſolidas ſtimulô ſuô afficere , in liquida penetrare , & ſic optatam præſtare poſſit operationem , ubi econtra dum China Chìna præpoſterè adhibita ad commovendam quidem , non autem expellendam totaliter cauſam morbificam tunc abundantiorem ſufficit , hypochondriorum ſpaſmi , ventriculi & inteſtinorum toni dejectiones , perpetua ventris tormina , lentæ febres , cachexia , hydropes , tumores ædematoſi , paralyſes , contracturæ membrorum , Rheumatiſmi , alvi adſtrictio , recidiva gravior , color icterodes , oppilationes viſcerum , obſtructiones menſium , hecticáve infeliciſſimè ſubnaſcantur , utì optimè ſenſit Septal in animad. inquiens : adſtrictis enim locis aut nobiliora membra invadent moleſtia illa excrementa , aut retenta in malum habitum aut hydropem laborantes ducent.

 §.III.

§. III.

Corpore jam ad aſſumptionem pro poſſibili præparato altera ſe erigit difficultas, an ſcilicet remedium hoc ſe ſolo, an verò aliis admixtis adhibendum veniat, cùm Corticis vis ſanguinem nempe compactiorem reddens vinis vel purgantibus, quæ aliàs cum China China propinata in famoſorum practicorum libris inveniuntur, reſolvente ac colliquante illorum qualitate infringatur, & conſequenter præexiſtens illa humorum dyſcraſia foveatut & adaugeatur: hæc igitur ratio multos convincebat omnem medicamentorum additionem vel etiam interpoſitionem præter neceſſarium & appropriatum aliquod vehiculum interdicere; verùm vix non ſemper ob circumſtantiarum varietatem circumſpectâ egemus diſtinctione, nam ſi latera à primarum viarum viſcoſa quadam ſaburra debitam humorum diſtributionem impediente obducta eſſe ſuſpicaretur, febríſque tamen ita urgeret, ut æger relictis adhuc induciis ingruente quodam paroxyſmô grave mortis periculum ſuſtinere cogeretur, ſic pharmaco huic alia abſtergentia, incidentia, imò aliquando & evacuantia in tali quidem doſi adjungere vel interponere licebit, ut vires ſuas in viis mox dictis amittere, & virtute eorum taliter fracta in ſecundis contrariam haud inducere valeant facultatem: taceo dein, ſi alia ſymptomata urgentiora ſuperveniant, ut in febribus perniciofis non rarò occurrit, quibus non nunquam acriùs quàm ipſi morbo riſiſtendum, quod ſicuti in aliis affectibus, ita etiam in hoc obſervandum eſſe quotidiana nos docet experientia, quam optimè comprehendit ipſemet Mortonus antidotum ſuum aliàs univerſaliter quaſi recommendans, cùm de modo & methodo præſcribendi hæc habeat: *atque denique ut additamentis aliquibus, quæ vel medicamenti ingratum ſaporem corrigant, vel ſymptomate aliquo vehementiori indicantur, locus detur oportunus.* Si verò perpurgato jam corpore

pore morbus tantùm eſſentialis labores nobis facere intentaret, ſic fruſtra aliquid adjicere utì ſupervacaneum ſic in conſultum duceremus; quod etiam mox citatus author, deſcribens canon. de uſu cort. ubi diverſa ob ſymptomatum differentiam præſcribenda, applicanda, & interponenda eſſe remedia ſtatuit, his ultimis verbis confirmare videtur: *conſuetudinis autem gratiâ, ac ábsque evidenti indicatione aliquid bujusmodi imperare, irritum eſſe docet experientia æquè ac ratio, perindéque Empyricô dignum potiùs quàm medicô, quem omnia ſua mandata ad normam rationis, non proprii arbitrii dirigere oportet.*

§. IV.

Hanc etiam ob cauſam ulterior deducitur ſequela, quòd cum ſolùm propter diverſam ſymptomatum conſtitutionem, non autem pravam ac deleteriam febrifugi noſtri corrigendam qualitatem huic quid aliud adjungendum ſit, multi etiam fruſtraneâ aliqua ſollicitudine corticem pro correctione variis præparationibus ſubmittentes, parùm utilitatis attulerint, etſi Bado in L. anaſtas. cort. Peruv. dicto de infuſionibus, Tincturis, extractis, ſyrupis, elixiribus ⊖ibus, 🝅bus, imò & ▽is deſtillatis inde elicitis expreſſam faciat mentionem: præparetur enim, quomodocúnque lubet, ſic particulæ illius (niſi de ipſiſſima ſubſtantia aliquid communicetur) nunquam ampliùs ita convenient, utì deceret, & hinc vel tenuiores & minùs poroſæ craſſioribus & magìs poroſis ſpoliabuntur, vel craſſiores & fixæ magìs evolantibus tenuioribus remanebunt, aut menſtruo tandem mediante atque ignis tortura (quæ vix non in omni præparatione præſertim artificialiori concurrunt) particulæ ratione figuræ, ſitûs ac inde pororum alterabuntur, ſive totalem ſubibunt mutationem, ut ſimilis inverſionis causâ medicamentum aliàs vix fallibile levem vel planè nullum edat effectum, quod de infuſis ritè percolatis expertiſſ.

tiſſ. Tortus obſervavit ita ſcribens: *Et revera ſolo cortice tali infuſioni ſuperſtite, rejectóque ùt effœto aut inutili plures ægrotantes pauperes ſanatos novi, cùm tamen pro uno ditiori vix tota quanta infuſio ſuffecerit.* Quódve mirum etiam non eſt, ſi præſtanda vel planè non, vel tardiùs ſaltem præſtet defectu debitæ quantitatis particularum medicamentoſarum, ideóque omnibus præparandi modis corticem ratione virtutis & energiæ in ſubſtantia (dummodò in alkohol, quod unque notandum omnes volunt, priùs redacta fuerit) propinatum præcellere putamus: in cujus confirmationem prætereundo plurima authorum ſcripta ſolus Mortonus audiatur. *Audio* (inquit enim) *palàm affirmare multâ ac diuturnâ experientiâ fretus, Chinam Chinam ſimplicem & in ſubſtantia exhibitam (modò in pollinem ſeu alkohol priùs redacta fuerit) certiùs ac compendioſiùs vires ſuas exſerere, atque finem optatum attingere, quàm ſi multa arte aut △e torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata more pompoſiſſimo exhibeatur, adeò ut in iſtis præparationibus 🝆 & opera perdatur, neque cuiquam author ero, ut nugas hujusmodi captando atque reapſe nihil efficiendo temporis pretioſiſſimi jacturam faciat.* Alibi pariter idem inculcat his verbis: *febres ſanè ſubſtantiâ corticis citiùs ac certiùs quàm quacúnque ſpecioſiſſimâ ejus tincturâ, extractô, vel elixire fugari atque fugatas ad recidivationem minùs aptas eſſe certò certiùs conſtat.*

§. V.

Cæterùm licèt ſubſtantiam præparatis præoptemus, horum tamen ſingulis vim & energiam ſuam, quam habent (ſiquidem ex eo tincturæ parantur non raro admodùm efficaces, extracta pariter tam ſimplicia, quàm compoſita, pro ratione menſtrui & modi conficiendi non parùm activa) nullatenùs præripere cogitamus, imò non nunquam non tantùm non reprobare, ſed tanquam ſpeciali induſtriâ pro diverſa medici intentione (ſcilicèt vel ut ſenſiles & nauſeabundi, præ-

præjudiciíſque in corticem præoccupati ventriculi honeſtè decipiantur, vel faciliùs aſſumantur, aut ùt additamentis aliquibus, quæ ſive medicamenti ingratum ſaporem corrigunt, ſive à ſymptomate aliquo vehementiori indicantur, locus detur amplior) excogitata ipſi ſubſtantiæ præferre cogamur: interim quò ſimpliciora minúſque immutata hæc ſunt, & quo plùs ſubſtantiæ participant, eò validiora & efficaciora ſint, oportet. Teſt. doctiſſ. Plegnio: *porrò me judice ſimpliciſſimæ præparationes, & quæ minùs artificium redolent, omnibus præferendæ ſunt.* Cùm igitur & præparationum & compoſitionum uſualium ob excellentem ſimplicis ſubſtantiæ virtutem non tam magna habeatur differentia, ſic earum formulas hîc adducere ſuperfluum cenſuimus) præcipuè ſi ſufficientiſſimas apud prænominatum Plegnium pandentem arcana Talbotii, Padum, Charas, Donzellum, Helfetium, Lemerum, Löw, Sturmium, Rolfinchium, Weinhart & alios invenire liceat.

§. VI.

Inquiſitâ jam præparationis methodô quæri meritò poterit, quo deníque morbi tempore antifebrile hoc exhibendum eſſet, cùm primi in noſtris ▽is corticis fautores paulò antè acceſſionem ægris ſuis eum largiori quidem doſi ſubminiſtrârint, verùm cùm tunc matetia febrilis ad turgeſcentiam jam uſque vix non pervenerit, quæ dein (ſi mediante intrinſecâ illâ fermentatione, quæ febrifugo quidem ſopita jacet, pro ſecretione non præparari, minùs ſubigi queat) ad partes nobiliores nudè, crudè apportata ſummas excitare moleſtias apta nata eſt. Utì Grugerus in Obſer. quadam lipothymiam à ℥j corticis ante paroxyſmum exhibitâ notavit. Item Sydenhamius ille obſervator accuratiſſimus in method. curandi feb. chinâ chinâ ante paroxyſmum datâ è medio quendam ſublatum fuiſſe memorat. Quapropter alienis periculis cautiores facti medici more prudentûm mutârunt conſilium

ſilium & finitâ in integrum febri, vel ſi perfectam intermiſſionem (ſicut in remittentibus, ſubintrantibus & pernicioſis accidere ſolet) nunquam attingeret, binis horis poſt inceptum declinationis ſtadium competenti doſi languentibus ſuis ſubvenire tentârunt, quam ſingulis bi- vel trihoriis, imò etiam longiori relictô interſtitiô ſecundùm differentem inter- vel remiſſionis moram, uſque ad duas ante noviter advenientem inſultum horas repetere conſueverunt, *cùm tutiùs ſit* Torto ita judicante *hoſtem fugientem febrim nempe à tergo inſequi, quàm venientem aggredi à fronte.* Cui ſententiæ eò libentiùs ſubſcribimus, quò fundatiùs etiam rationes pro hac militare concipimus, deſideratiſſimô enim hôc medicamentô digeſtio promovetur, ſtagnatio humorum vitioſorum prohibetur, viſcera corroborantur, glandulæ, vasáque lactea levi adſtrictione afficiuntur, ut nec impuros ſuccos fundere, neque indigeſtos imbibere liquores, & ad maſſam communem devehere poſſint, & ſic materia fermentum febrile aliàs conſtituens in ſuo exortu ſtatim vel præpeditur, aut corrigitur, vel per vias excretorias planè eliminatur, quæ fuſiùs deſcripta ac remonſtrata Cap. 2do. habentur.

§. VII.

Quod quantitatem jam porrigendam pharmaci hujus concernit, etſi quædam differentia antiquiores inter ac modernos obſervetur, ſi verò non tam extenſa illius materia, quàm formalis contenta virtus obſervetur, non multùm inter ſe diſcrepare videtur, cùm id, quod illi ob ſinceram ac genuinam corticis qualitatem ℥ij præſtârunt, hi propter adulteratam & ſpuriam ejus ſubſtantiam aliquoties tot ℥ijs aſſequi coacti fuerint. De quo ſæpè memoratus Mortonus adducendo etiam aliorum teſtimonia non uno tantùm in loco conqueritur, quam ob cauſam à duratione ſolùm, febríſque ſævitia petenda eſt diſtinctio, ſi enim non nimìs intenſa, ac verè intermittat

mittat, ℥ß ſimpliciter propinata (vel ſi præparata eſſet, tunc dictæ portioni vi ſua æquivaleat, oportet) ſufficere poteſt. Sic ubi grave quoddam recrudeſcente paroxyſmô timendum foret periculum, aſcendendo non nunquam ad ℥jß vix ſcopus attingi poterit; hinc etiam omnes quaſi hac de re ſcribentes fatentur, quòd ſimili in caſu peccare exceſſu haud poſſibile ſit, cùm adhibendo ʒj vel etiam ʒjß pro doſi modô in priori §vo deſcriptô denominatam Corticis partem aſſumere breve admodùm inter-vel remiſſionis ſpatium non rarò nec admittat, ita ut inſultu febrili imminutô quidem, minùs autem profligatô futurô ſymptomatum interſtitiô reſiduum præbere, imò unam vel alteram doſin adjicere neceſſitate premamur; febri tandem ita ſubactâ ad recidivam (quam ægri ſæpiùs incurrere ſolent) impediendam ſingulis ſeptimanis ʒj deglutienda erit, donec recuperatis iterum prioribus viribus temporis, aërísque mutatio (quæ in febribus etiam pertinaciſſimis debellandis recommendatur) ſuam ad ſanitatem conſervandam opem contribuat: ſi tamen omni adhibitâ cautione febris ob intimè impactam cauſam morbificam præter exſpectationem ſæpiùs repullularet, ſic perſpicaciſſimi Sydenhamii conſilium amplectendum, quod in prima ſua Epiſt. ſic ſonat: *animadvertendum autem, quòd ſi æger non obſtante abundanti cautelâ ſuperiùs traditâ nihilominùs recidivam patiatur, tamen prudentis medici erit, non nimiùm pertinaciter inſiſtere methodo corticis per dicta intervalla exhibendi, ſed pro ſuo judicio aliis modis curationem aggredi.*

§. VIII.

Remonſtratis jam his, quæ circa corticis adhibitionem majori ex parte notanda veniebant, unicum adhuc ſupereſſe videtur, nempe de diætæ regimine durante Chinæ-Chinæ applicatione tenuè judicium noſtrum palàm proferre. Voluerunt enim nonnulli, eam in lecto victu utente tenuiſſimô aſſumendam eſſe; verùm ſi medicamentum hoc motum

partium ſolidarum (quas ſpiculis ſuis leviter afficit) oſcilatorium excitare, inteſtinum verò fluidarum (quas ſua communicatione incraſſat, atque compingit) adauctum ſupprimere ſoleat, nemo, ùt opinor, erit, qui non moderatam potiùs motionem (ſi ægri vires ſufferant) quàm quietem imperare præoptabit. Cùm per illam pharmaci diſtributio promoveatur, ſícque citiùs ad exercendam virtutem ſuam pervenire valeat: quod autem ad ciborum tenuitatem pertinet, cùm patiens in ipſa exacerbatione delinquere poſſit, Mortonus contrarium cenſet his verbis: *durante Paroxyſmo regimen febricitantibus debitum ægro imperetur, deliteſcente autem veneno in paroxyſmorum intervallis ſicuti victu quocúnque euchymo carnibus non exceptis ad vires reſarciendas lautè & copiosè ægrum nutrire licet*; aſt cùm ob circumſtantiarum diverſitatem diverſimodè cibandum, ſic nec unum, nec alterum generaliter ſtatuendum erit, ſed ab Hypoc. L. 1. aphoryſmis normam cibandi præcipientibus in febribus præſertim per acceſſiones recurrentibus edocti cum Clariſſ. Torto, conſentimus, qui L. 1. c. 7. ſic ſcribit: *quoad modum diætandi ægros tempore febrifugi oblati, ego, quidquid aliis placeat, eandem ſervari jubeo victûs rationem, qualem pro ratione febris ante corticis uſum præſcripſeram ſervatô congruô ſemper intervallo inter cibum atque remedium, quemadmodum in aliis quoque caſibus mos eſt, ut ſcilicet purior, quantùm fieri poteſt, ac impermixta deferatur, quò tendit ſubſtantia remedii*: quæ L. 3. c. 3. ſimiliter confirmare placuit: *circa hoc tamen illius non ſum ſententiæ, ut cum nonnullis credam, crebrum & pleniorem ciborum uſum conferre Cortice utentibus, imò cùm permixtio medicamenti cum cibis apud me ſit ſemper ſuſpecta; quò enim purior & ſimplicior permeat chyli vias ſubſtantia remedii, eò activior & validior eſt, ſatiùs duco, quòd ea ſervetur victûs ratio, quæ congruit naturæ morbi.*

F I N I S.

J726
W959d